

**‘אמר רב פפא: בדיק לן רבא’.** כמו כאן, מצאנו בכמה מקומות בש"ס שרב פפא מסר דברים שבהם בדיק רבא את תלמידיו – בעירובין נא. פסחים נה: מו"ק יג. נדרים צ: בכורות מז. (ושם לפנינו 'רבה', ואולם גרסת הרא"ש: 'רבא', וכ"נ, שהרי רבא הוא רבו של רב פפא ורבה רבו של רבא). ומצאנו במקום אחד שגם רבו של רבא, רב יוסף, נהג כן עם תלמידו – בחולין קלג. (וי"ג שם 'רבה' – ע"ש ברש"י ותוס' וב"ה). ועוד נזכרו שני חכמים שנהגו כן – רחבה (עירובין עו.) ורב הונא בר חיננא (כתובות סא.).

## דף צב

**‘גמירי, שתי סמיכות בצבור’.** ענין המאמר; קבלה היא בידינו שאין סמיכה בקרבנות ציבור אלא בשתיים, ואין ללמוד מפר הבא על המצוות לשאר קרבנות ציבור כשם שלמדים ממנו לענין שאר הלכות (פירוש המשנה לרמב"ם).

**‘אמר ליה רבי שמעון: והלא אין סמיכה אלא בבעלים, וזה אהרן ובניו סומכים’** – הלכך סמיכה זו אינה כלולה בהלכה 'שתי סמיכות בצבור'.

ע' בספר מקדש דוד (כד, ו) שבאר שלר' שמעון סמיכה זו שונה ביסוד דינה מסמיכת הקרבנות.

**‘ורבי שמעון, הא ודאי הושוו?’.** הקושיא היא מכך שהושוו בקרא [ואולם מן הברייתא אין מקום להקשות על ר' שמעון – שהרי רבי יהודה הוא זה שאמרה. ופרש"י צריך באור] (רש"ש. וערש"י כת"י).

**(ע"ב) ‘אין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה באהרן אלא בזקנים’.** לכאורה קשה מהיכי תיתי לומר ששעירי ע"ז טעונים סמיכה באהרן? ויש לפרש שבא להוציא שלא נמעט מהפר (האמור בפר הבא על כל המצוות), פר טעון סמיכה בזקנים ואין שעירי ע"ז טעונים סמיכה בזקנים אלא באהרן – לכך כתוב החי (קין אורה ושפת אמת. וע"ע בהרחבה בחדושים ובאורים י, 1).

**‘ורבי יהודה למה לי למעטינהו מקרא והא אמר רבינא גמירי שתי סמיכות בצבור? – גירסא בעלמא’.** בכמה מקומות בתלמוד שאלו כן, 'למה לי קרא, הלכתא היא' (ע' סוכה כח. נויר כה: ועוד) – כי אין להלכות רמו במקרא ואין להוציאן באחת מהמידות שהתורה נדרשת בהן. ואולם דרשות שהן בגדר 'אסמכתא' בעלמא מצינו כמה פעמים בגמרא על דבר שבא ב'הלכה', כמו כאן. [וכגון ניסוך המים מהלכה, רמזוה מיתור מ' מ' מ' בקרבנות החג]. ודרשות אלו אינן אלא 'רמו נסתר' (ע' בפירוש הרמב"ם סוכה סוף"ד; מגילת אסתר ריש שורש א). ויש שלא נאמרו על ידי החכמים אלא כדי לסמן ולזכור את ההלכה [וכמו שיעורי תורה שסמכום חכמים על הפסוק 'ארץ חטה...'] שאין הדרש מענין הפסוק כלל] (ע' בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה; הקדמת קרית ספר).

**‘שהיה ר' שמעון אומר: כל חטאת שנכנס דמה לפנים – טעונה סמיכה’.** פירוש, כל חטאת פנימית המכפרת על עבירה ידועה – שהרי שעיר הנעשה בפנים אין צריך סמיכה. 'ואכתי צריך עיון' (גליונות קהלות יעקב).

ולפי מה שאמרו 'למה לי למימרא שהיה' – סימנא בעלמא' – אכן נקט כלל זה רק כדי לסמן שהסמיכות הקיימות בציבור הן אמורות בקרבנות [המכפרים על מצוה ידועה] שנכנס דמן לפנים. ואפשר עוד שכלל זה משמש כנימוק לכך שמסתבר לו לרבות שעירי עכו"ם ולא לרבות שעיר נחשון – שהם דומים לסמיכה אחרת שמצינו בציבור, בפר העלם דבר – כי שניהם נכנס דמם לפנים (עפ"י חדושים ובאורים י, 1).

על הקושיא 'למה לי למימרא שהיה' לכאורה היה מקום לתרץ שבא לומר בכלל זה שדוקא חטאת שנכנס דמה טעון סמיכה, הא פר ע"ז שהוא עולה – דינו כשאר קרבנות ציבור ואין בו סמיכה. אלא שהמפרשים כאן (ע' ברכת הזבח; טהרת הקדש; יד דוד) נקטו שדינו של פר ע"ז כפר הבא על כל המצוות, שאף לר' יהודה יש בו סמיכה. [נממילא נשמע סיוע לדבריהם מכך שהגמרא לא תרצה כן].

ואולם במנחת חינוך (קכ, טז) נקט כדבר פשוט שדין פר זה כדין שאר קרבנות ציבור שאין בהם סמיכה. ואין ברור מדבריו אם נקט כן רק אליבא דר' יהודה, או גם ר"ש מודה בזה שאין בו סמיכה – ואם כצד זה האחרון, כי אז היה מקום לפרש כן דברי ר' שמעון כאמור. ואולם אפשר שלא פרשו כן בגמרא, כי מהלשון משמע שר"ש בא לרבות דבר מה בכלל זה ולא למעט.

**זאימא שעיר הנעשה בפנים? – דומיא דשעיר נשיא...'** יש מי שכתב שהטעם לכך שלא מצינו וידוי כהן גדול על שעיר הנעשה בפנים, מפני שלא היתה בו סמיכה, ואין וידוי אלא בשעת סמיכה (עפ"י שו"ת בנין שלמה מא).

ובפרוש החזקוני (אחרי) נתן טעם אחר; הואיל ועלה עליו הגורל לה', גנאי הוא להתודות עליו. וזה דלא כדעת האברבנאל שכתב שהיה מתודה על שעיר הנעשה בפנים כשאר חטאות.

**'קרבנו – ולא הבכור... ולא מעשר... ולא פסח.'** יש לפרש כיצד ממועטים אלו ממלת קרבנו – אפשר משום שהבכור קדוש מרחם, וכן מעשר הרי הוא קדוש ממילא ביציאתו עשירי, ואין הדבר תלוי ברצונו של האדם, לכך אינם בכלל 'קרבנו'. וקרבת פסח – אפשר כיון שהכל חייבים בו ולא הוא בלבד, הלכך אינו בכלל 'קרבנו' (עפ"י שפת אמת. ע"ש ובקין אורה). אפשר שזו כוונת הרלב"ג בפרשת ויקרא (שהעיר עליו ב'כנסת הראשונים). ולענין פסח י"ל עוד כיון שבא בכנופיא ואין דרכו לבוא ביחיד [ומשום כך דומה הוא לקרבן ציבור בכמה ענינים], אין קרוי 'קרבנו' הפרטי.

למסקנא אמרו קראי אסמכתא בעלמא הוא. וכתבו רש"י (כת"י) ורגמ"ה סברא, ששלשה קרבנות אלו אינם באים לכפר על חטא או לרצות אלא באים כחובה. [ויתכן שסברא זו נכללת במיעוט 'קרבנו' – קרבן הבא לכפר ולרצות על בעליו והוא נפעל ומתקרב ונרצה על ידי קרבנו, משא"כ באלו. ואפשר זו כוונת הרמב"ם בפירוש המשנה]. ויתכן שבזה מיושבת תמיתה התוס' והלא פסח בכלל הקש הקרבנות להדדי (בובחים ז:): – שי"ל לענין סמיכה שענינה ריצוי וידוי אין מסתבר להקיש לשאר קרבנות. ואעפ"י שאין הקש למחצה, מצינו שבמקום שאין מסתבר להקיש אין מקישים (ע' במובא ביוס"ד קדושין טו. לו. וסנהדרין י).

\*

יצוה שיסמוך עליו בעל הקרבן. והטעם, כי בזה יורקו החיצונים ההם שנתהוו ממעשיו הרעים

על הקרבן ההוא, ופעולה זו הודיעה ה' שתעשה בסגולת הבאת האדם קרבנו לבית אלהינו וסומך עליו, שם יעשה הדבר בכח השלם של אלהי הרוחות לכל בשר, וזה הוא טעם שצוה ה' הסמיכה בחטאות. והנה כל המעשה אשר יעשה בחטאת זבח והקטרה יפעיל בבחינה ההיא הנמשכת מהאדם בקרבן ההוא על ידי סמיכתו כנוכח, ובוזה היא נעקרת בחינת הרע' (אור החיים ויקרא טז).

'... ששבירת הדמיון הם הקרבנות... וזה בחינת סמיכה על הקרבנות, כי הקרבנות מביאין מבהמות, שהם בחינת כח המדמה, כי הבהמה יש לה גם כן כח המדמה. וכשארם הולך אחר המדמה שבלב, דהיינו אחר תאוותיו ח"ו שבאין מכח המדמה – זהו מעשה בהמה ממש, כי גם הבהמה יש לה כח המדמה, ועל כן כשאדם חוטא ח"ו, וכל החטאים באין על ידי כח המדמה שמשם נמשכין כל התאוות – על כן הוא צריך להביא קרבן מבהמות. וצריך לסמוך עליו ולהתודות כל חטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועל ידי זה נמשכין כל החטאים וכל כח המדמה על הבהמה, שהיא בחינת מדמה כנ"ל, ואחר כך תכף לסמיכה – שחיטה, ושחטין הבהמה לקרבן, ועל ידי זה נכנע ונשבר המדמה' (לקוטי מוהר"ן כה"ה).

## דף צג

'היורש סומך'. בארו האחרונים הטעם, מפני שהיורש מתכפר בקרבן אביו, על כל פנים כפרה מקופיא (ע' זבחים ו), לפיכך הוא כבעלי הקרבן. ומאותו הטעם מביא היורש נסכים כמו ששינו במשנה. ואפילו לא ירש נסכים מאת המוריש – חייב להביא נסכים, כי חיובו בנסכים נובע מחמת כפרת עצמו בקרבן זה, לא מחמת חיובי המוריש (עפ"י אור גדול על המשניות; חזון איש זבחים א, ה; חדושים ובאורים ה, יא). וזה דלא כדברי התו"ט במשנתנו שאינו מביא נסכים אלא אם ירש ממון.

(מטעם זה נראה שגם היורש את אמו או את הסומא סומך, אעפ"י שאצל המוריש לא היה דין סמיכה, כי הסמיכה אינה כקיום חובת דין המוריש אלא חיוב עצמי של היורש, וכפי שצידד במנחת חינוך (קטו, ו).

ונסתפקו אחרונים בכיו"ב; כאשר בתחילה לא היה בקרבן דין סמיכה, האם יכול לחול אחר כך; כגון גוי שהפריש קרבן ונתגייר – האם סומך על קרבנו. ע' שפ"א לעיל סא: צפנת פענח כד).

בספר אבי עזרי (מעשה הקרבנות [רביעאה ג, ט] צידד שמא בעניננו אין דיני קדימה של סדר ירושה, אלא אף הקרוב היותר רחוק [כגון אביו, במקום שיש לו בן], נחשב הוא ל'יורש' לענין כפרת הקרבן וסומך ומביא נסכים.

ועוד נוטה לומר שדין ירושה לענין קרבן, אינו שייך אלא בירושה ישירה, ולא בירושות שעל ידי דין 'משמוש' [כגון שמת אבי המת, ויורשים אותו אחיו או אחי אביו].

**זתכף לסמיכה שחיטה.** על שיעור התכיפות – ע' במובא ביוסף דעת זבחים לג.

'זיליף תחלת הקדש מסוף הקדש, מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחלת הקדש יורש אינו מימר'. פירוש, כיון שידענו שאין אדם סומך על קרבן שאינו שלו, וכן אינו ממיר על קרבן חברו [כמו שדרשו בפ"ק דתמורה מוהיה הוא ותמורתו יהיה קדש], אם כן כשם שאין היורש נחשב 'בעלים' לענין סמיכה, כמו כן אינו 'בעלים' לענין תמורה (עפ"י תוס' כאן; שיטמ"ק ריש ערכין).

בן י"ג חדש עדיין לא נכנס לכלל איל אבל יצא מכלל כבש, והוא הנקרא 'פּלגס' (רבי טרפון. בן עזאי קוררו 'נוקד'. רבי ישמעאל קוררו 'פּרכדיגמא'. פרה א,ג); לדעת רבי יוחנן הפלגס בריה לעצמו הוא, ולבר פדא הריהו ספק כבש ספק איל).

(ברש"י כת"י כתב: 'בתוך חדש י"ג'. וכ"ה בתפארת ישראל פרה א,ג). ומשמע לכאורה במשך כל החדש. ואילו הרמב"ם (מעד"ק א,יד) כתב ביום שלשים של החדש הי"ג. וצ"ע אם בדוקא הוא אם לאו, שהרי כתב הרמב"ם שם שכבש הוא בן שנה וכיון שעבר שנתו הלא יצא מכלל כבש).

העזים הגדולים – שעייר (וקרוי בתורה גם תיש) ושעירה. והקטנים – גדי וגדיה (וכדלהלן קו:).

א. 'עז' סתם היא נקבה (ע' בראשית טו,ט לב,טו ועוד).

ב. מצינו בחטאות הרגלים שאמרה תורה 'שעיר' והכוונה היא לתוך שנתו כפי שדרשו בתורת

כהנים. ואולם הנודר 'שעיר' מביא בן שנתים (ע' בזה חזו"א פרה א,יא).

ג. שזה הוא שם כולל לצעירי הצאן, בכבשים או בעזים (ר' במדבר טו,יא דברים יד,ד; משנה בכורות יב).

כל מיני הצאן מנחתם עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן, ונסכם יין רביעית ההין. מלבד האילים (הזכרים) שמנחתם שני עשרונים בלולים בשלישית ההין שמן, ויין לנסך גם הוא שלישית ההין, בין שהיו בני שנתים או יותר.

## דף צב

קנז. א. אלו קרבנות יש בהם סמיכה ובאלו אין?

ב. האם מצינו סמיכה שלא בבעלים?

א. כל קרבנות היחיד יש בהם סמיכה מלבד בכור מעשר ופסח (שאינן ללמדם משלמים, כי מה לשלמים שטעונים נסכים ותנופה. ואין לומר חטאת ואשם יוכיחו – שכן כולם יש בהם מתן דמים מרובה למזבח. תוס'. וגם הסמיכה זאת על הכתוב שלש פעמים קרבנו האמור בסמיכת שלמים).

א. אחד-עשר שקראו עשירי – יש בו סמיכה (עפ"י רש"י עירובין נ. תוס' בכורות סא. – ע' בשפ"א. וכן צידד בקרן אורה).

ב. אשם מצורע, יש אומרים שסמיכתו אינה מדאורייתא (ע' זבחים לג).

קרבנות הציבור אין בהם סמיכה אלא בפר הבא על כל המצוות, שזקני העדה (שלשה מהם או חמשה ע' סנהדרין ב, יג) סומכים את ידיהם. ולדברי רבי שמעון יש סמיכה גם בשעיר הבא על שגת ע"ז של ציבור (וסמך ידו על ראש השעיר (האמור בשעיר נשיא) – לרבות שעיר ע"ז). ורבי יהודה חולק (וסמכו... על ראש הפר. פר טעון סמיכה ואין שעיר עכו"ם טעון סמיכה. ולפי המסקנא עיקר טעמו משום ההלכה ששתי סמיכות יש בציבור ותו לא [ולפירוש אחר ברש"י כת"י, לא נתקבלה הלכה זו לרבי יהודה רק דורש הוא דין זה מהמקראות. וע' ספר תורת נביאים (מאמר תושבע"פ) למהר"ן חיות, שאף שאין מחלוקת בהלכה, היינו במסקנת הדין, שזה יאמר כה זה יאמר הפכו, אבל מצינו שנחלקו על דין מסוים אם מקורו מהלכה אם ממקור אחר. וע' כיו"ב במו"ק ד.].

א. הלכה כר' יהודה, שכן סתם תנא דמתניתין (עפ"י רמב"ם מעה"ק ג,י; ל"ה).

ב. נראה שפר של ציבור הבא על שגת עבודה זרה עם השעיר, הריהו כפר הבא על כל המצוות

וסומכים עליו לדברי הכל. לא נחלקו אלא בשעיר (עפ"י מפרשים). ואולם במנחת חינוך (קכ,טז)

נקט כדבר פשוט להפך, שפר זה שהוא עולה – אין בו סמיכה.

שעיר המשתלח – כהן גדול סומך את ידיו עליו [אלא שלדעת רבי שמעון זה אינו מן המניין כי אין 'סמיכה'

אלא בבעלים ולדעתו הכהנים אינם מתכפרים בשעיר זה אלא שאר העם, הלכך אין הכהן הסומך 'בעלים'.  
ואילו לדברי רבי יהודה גם הכהנים מתכפרים בשעיר המשתלח והרי זו סמיכה בבעלים).

ב. סמיכה שלא בבעלים; כפי שנתבאר, לדברי רבי שמעון סמיכת אהרן ובניו בשעיר המשתלח נחשבת סמיכה  
שלא בבעלים. ורבי יהודה חולק. ומלבד זאת לא מצינו סמיכה שלא בבעלים (קרבנו – ולא קרבן חברו).  
סמיכת זקנים על פר העלם דבר נחשבת סמיכה בבעלים, כמבואר בסוגיא, ואפילו לרבי שמעון  
הסובר שב"ד מביאים פר בפני עצמם – מעל ידיהם נעשה החטא לכך נקראים 'בעלים' (תוס').

## דף צג (צד)

קנח. א. מה דינה של מצות סמיכה באישים דלהלן? יורש; קרבן חברו; קרבן נכרי; קרבן השותפין; חרש שוטה  
וקטן; סומא; שליח; עבד; אשה.

ב. מהו מקום הסמיכה בגוף הבהמה? מהו מקום הסמיכה בעזרה?

ג. כיצד סומכים, ביד אחת או בשתיים? האם קיים דין 'חציצה' בין ידיו לבהמה, וכן לענין תנופה?

ד. הקריב קרבנו ללא סמיכה או ללא תנופה – האם נרצה לו?

ה. חומר בסמיכה מבתנופה וחומר בתנופה מבסמיכה, כיצד?

א. היורש סומך – כסתם מתניתין. והעמידה דלא כרבי יהודה שאמר יורש אינו סומך (קרבנו – ולא קרבן  
אביו. ות"ק ממעט דברים אחרים, כדלהלן).

אין אדם סומך על קרבן חברו, ואפילו עבדו של אדם או אשתו אינם סומכים על קרבנו.

וכן אין סמיכה על קרבן נכרי (קרבנו; ידו – שנאמרו כמה פעמים). וגם הנכרים אינם בסמיכה, וכן לא  
הנשים (בני ישראל).

א. נחלקו תנאים במקום אחר האם נשים סומכות רשות. ובמקום אחד מופיעה גירסה שהנשים סומכות  
לכתחילה (ע' חולין ב:).

ב. עבדים אינם סומכים – שהוקשו לנשים (עפ"י מל"מ מלכים י, ז). או אפשר שנתמעטו מ'בני ישראל'

(ע' מנחה טהורה). אבל גרים ועבדים משוחררים – סומכים (עתוס' סוכה כה:).

קרבן השותפים; לתנא דידן, כל בעלי הקרבן נתרבו לסמיכה (קרבנו. י"מ שכולם צריכים לסמוך ו"מ  
שאחד סומך עבור כולם). ואילו רבי יהודה אמרו בגמרא (לפי אפשרות אחת) שחולק.

וצדדו הראשונים האם לשיטתו אחד סומך לכולם או שמא אין נוהגת סמיכה כלל (ערש"י ותוס').

חרש שוטה וקטן (כגון שירשו קרבן, או שאחרים הפרישו קרבן עבורם. ערש"ש; מנ"ח קטו; אג"מ אה"ע ח"א  
קנז) – אינם סומכים, דלאו בני דעה נינהו.

וכן אין אחרים סומכים על קרבנם (זבח תודה).

וכן סומא (בשני עיניו. עפ"י תוס') אינו סומך. (למדו מסמיכה האמורה בוקני העדה או מעולת ראייה. מחלוקת  
רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי).

ב. סומך כשידיו על ראש הבהמה (בין קרניו או עליהן. ע' יומא לו; תוספתא י, ג ובראשונים) – לא על הצואר הגב  
או החזה, ולא על צדי הראש.

הסמיכה נעשית בעזרה במקום שחיטת הזבח (ליד הטבעות), ותכף לה מיד.

א. שהה ביניהם או שסמך שלא במקום השחיטה [אבל בתוך העזרה] – נראה מלשון הרמב"ם

שאינו חוזר וסומך (עפ"י מנ"ח קטו; או"ש ג, יב).